

HAZAI IRODALOM.

A gyermeki elme fejlődése és működése különös tekintettel a lelki rendellenességekre, ezek elhárítására és orvoslására. Pædagogusok, orvosok, jogászok és a művelt közönség számára a vallás- és közoktatásügyi miniszterium megbízásából írta *dr. Ranschburg Pál* idegorvos. 27 ábrával. Budapest, Athenæum, 1905. VIII. 163. Ára 4 K.

Egy jó és szép magyar könyv hagyta el a napokban a sajtót, mely hivatva van valóban jótékony hatással lenni a gyermeki elmével foglalkozók munkájára, a gyakorlati pædagiára általában, de különösen a fogyatékos elméjű gyermekek nevelésére, ami végre is ép oly kötelessége az államnak és a nevelő egyeseknek, mint az ép elméjük nevelése, aminek átlátása és gyakorlati megoldása annyira jellemzi ép ezért valóban mind inkább nemesebb, humánusabb felfogásu korunkat.

Mindazonáltal az ily fogyatékos elméjük számára szánt külön iskolák ügye még korunk forrongó kérdései közé tartozik s ezek szervezetének kiépítése ép jelenünk humánus munkálatai közé. A jelen év husvét hetében a középkori szépségű Nürnberg ódon falai közt megtartott első nemzetközi iskolaegészségügyi világösszejövetel, — hogy a kongresszust mi is a mi nyelvünkön nevezzük meg, ne csak a németek, — a sok ott felvetett fontos kérdés közt a *gyönggeelméjük számára való úgynevezett segítő iskolákat (Hilfsschulen)*, mint az efféle «külön egyedek» (*Sonder individuen*) számára való *külön iskolákat (Sonderschulen)* is behatóan tárgyalta s ott volt látható, hogy mennyi mindenféle kérdéssel függ ez még össze, arra nézve, hogy csak egyet említsünk föl, megemlíjük a gyönggeelméjű gyermekek iskolakötelezettségének kérdését. Mindenesetre előbb megfelelő számú ily segítő iskola szervezése szükséges, de azután okvetetlenül ki kell mondani a gyönggeelméjüknek is általános iskola kötelezettségét (*Schulzwang*), mert ha bármily irányban is, de hasznavehető egyénekké nevelik ezeket az ily iskolák, ebből az államnak, az összességnek csak haszna lehet, mert emelkedik velük a munkabíró egyének száma.

Ebben az irányban nálunk is megtörténtek a kellő lépések megfelelő iskolák szervezésével. A dolog elméleti részéhez azonban mindenek előtt magának a gyermeki elmének és gyakoribb fogyatékoságainak beható pszichológiai ismerete szükséges. Ez érezhető szükségnek kívánt eleget tenni a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, mikor Ranschburg idegorvost, a budapesti gyógyító pædagogiai intézet pszichológusát megbizta ily általánosan tájékoztató munka megírásával a gyermeki elméről s főbb fogyatékoságairól, rendellenességeiről. Jól mondja

ugyanis a munka rövid előszavában maga a miniszteri osztálytanácsos, Náray-Szabó Sándor dr., hogy e fogvatkozások tárgyalása ép gyakorlati céllal az utóbbi időben egészen önálló tudománygá nőtt ki magát s kell, hogy orvosok, szakemberek, pædagogusok, sőt a nagy közönség is tájékozódhassék ez irányban, megismerve egyszersmind a szellemi munka egészségét is, mert hazánk érdekében első sorban a szellemileg ép és testileg egészséges emberanyagot kell biztosítani. Ime a nemes, humánus törekvések eme jegyében fogant e megbízatás s maga a munka is.

Az egész négy részből, négy nagyobb fejezetből áll. Az első az *idegrendszer* ismerteti, mint a psychikus működések szervét. Részletesen ismerteti a középponti idegrendszert és működését. Itt csak egy pár megjegyzésünk volna. Kár a jó *agykarély* kifejezés mellett a *lebenyt* is használni. Mindenesetre jobb az *agyvelő* és *gerincvelő* kifejezés, mint a *nagy agy* és *gerincagy*. Agy ugyanis eredetileg a magyar nyelvben, mint a *kerék agya* kifejezés is mutatja, valaminek a középrészét, a középponti részét jelenti, *agyvelő* tehát középponti velő. Ezért a *gerincagy* kifejezés teljesen rossz. Az *agy-gyomroc*s torzszülemény helyett ma már agygyomrot mondanak. Mivel az oly fontos szerepet játszó *agykéreg*-ről úgyis esik szó, nem tartom célszerűnek az ily rövid, laikusoknak is szánt összefoglaló ismertetésben a *kérgestet* is ily néven említeni, inkább másik nevét, az *cresztéket* (*commisura*) lehetett volna használni. *Loborsejtekről* se beszéljünk már, mondjuk inkább *pyramis-sejteknek*. No végre is hát ezek csak szavak, de azért ezekben is legyünk szabatosak és magyarosak.

A psychikus mechanizmus működésének rajzát egyáltalán szeretjük volna bővebben látni e könyvben. Itt kár volt nagyon is rövidnek lenni. Végre is ha a művelt közönségnek is szánta szerző a könyvét, ahogy ezt a boríték is hirdeti, akkor bizony a psychikus mechanizmus morfológiáját s általános physiologiáját bővebben kellett volna ismertetni, mert különben az egész a viláosság és érthetőség rovására megy.

A második rész a *psychikus működés fejlődéséről, élettanáról* és *zavarairól* szól. Itt első sorban az érzékek leírását adja. Az érzépsychologia fontos fejezete volna ez, nevezzük nevén a gyermeket. Az érzépsychológiának kellene — nézetünk szerint — minden nevelés-tudományi, pædagogiai tájékozódásnak első sorban alapul szolgálnia. Sajnos, e téren még igen sok a tenni való, mert éppenséggel nem elég az egyes érzékszervek ismerete. Ez csak alap, physiologiai alapvetés az érzépsychológiához. Ez a jövő tudománya még. Szerzőnk is röviden végez vele, de azért a meglevő ismeretekhez képest elég jó összefoglalást adott. Természetesen a látással és hallással foglalko-

zott legbővebben, mint két legfontosabb érzékünkkel. A színész zónákról nem hallunk Ranschburgnál semmit, pedig ez az egyike ama kevés pozitív tényeknek, amit a színes látásra nézvé ismerünk.

Azután az érzékek fogyatékoságairól szól. Utána a beszéd élettanáról, pszichológiájáról szól részletesen, ismertetve a beszédhibákat és fejlődészavarokat. Majd a képzetkapcsolatokról szól, a felfogásról, emlékezésről és tanulásról s az ítélő, következtető, képzelő tehetségről. Külön szól a képzetkapcsolás zavarairól, az érzelmi élet zavarairól s az öntudat zavarairól, az akaratról, a suggestióról, a rajz és írás kifejlődéséről, az akarat, cselekvés zavarairól.

A harmadik rész a *gyermeki elme hibáit, rendellenességeit* tárgyalja közelebbről, kiterjeszkedve az öröklés befolyására, a túlterhelés káros hatására. Külön tárgyalja a gyengeelméjűséget, kellő részletességgel és jól értékesítve itt saját vizsgálatainak eredményeit, amelyeket saját találmányú műszerével, a Ranschburg-féle mnemométerrel végzett.

A rövid negyedik rész a *gyermeki elme védelméről* szól, a *szellemi rendellenességek elhárításáról*. Kiindulva abból, hogy már világrajötte előtt védeni kell a gyermekeket, részletesen mutat rá, mily irányban lehet hatni e téren s főleg, hogy mit tehet e téren az állam.

Egészben véve a szerző igen jól megfelelt a megbízásnak és igen jó szolgálatot tett a magyar társadalomnak. Emellett azok az apróbb hiányok, amikre rámutattunk, elenyésznek. S ismertetésünket bátran végezhetjük azzal, amivel kezdtük, hogy valóban jótékony hatású könyvet bocsátott itt a szerző a gyermeki elmével foglalkozók használatára.

Pekár Károly.

*

Magyar Remekírók. Ötödik sorozat. Budapest, 1904. Franklin-Társulat.

A Magyar Remekírók ötödik, az 1904. év tavaszán megjelent sorozata méltán sorakozik az előbbiekhöz. Két kötete, *Vörösmarty V. és Arany III.*, folytatólagosan adja e két nagy költőnk összes verses műveinek sorát, mindegyik hű lenyomata az eddigi kritikai kiadásoknak. A Vörösmarty-kötet drámáinak második felét, az Arany a Toldi trilógiát közli. Ez utóbbi kötetért különös elismerés illeti a kiadó társulatot: az egész trilogia — előszóval, utószóval, glossariummal együtt — egy vaskos kötetbe szorítva, izlésesen kötve 4 kor. fejében szinte ajándék. Azon két szánt-szándékkal elkövetett hiba közül, mellyel az eddigi kiadások Arany eredeti szövegét elrontották s amelyre legújabbán *Lehr Albert* hívta föl a figyelmet a Toldi estéjéhez írt kommentárban, az egyiket (*hogy' az ócska vasat* T. E. III. 11. vszak) e kiadás-